

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет мистецтва і дизайну
Кафедра кіно та телебачення

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Операторська справа та основи монтажу

Галузь знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність

021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Назва освітньої програми

Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський) рівень

Розробники і викладачі <i>(зазначаються розробники і викладачі, які викладають дисципліну - посада, наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)</i>	Контактний тел.	E-mail
Старший викладач Аксьонов Сергій Вікторович	0663043829	serax44@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Операторська справа та основи монтажу – є однією з найважливіших прикладних і професійних дисциплін, необхідних фахівцям кіноіндустрії, телебачення та інтернету. Оператор та монтажер стоять на одному рівні з автором сценарію, режисером, художником та композиторів фільму. Фахівцям цього напрямку необхідні вміння та навички органічно поєднувати теоретичні знання з їх практичним втілення у творчу діяльність. Це одна з найважливіших спеціальностей в процесі створення екранного твору.

В межах навчального курсу здобувачі вивчатимуть історію операторського мистецтва, технічні засоби, навчаються орієнтуватися в поєднанні технічних можливостей та творчих завдань, вивчають основи роботи з природним і штучним освітленням, основи композиції кадру. Освоюють принципи монтажного мислення, розкадровки, технічні та креативні прийоми монтажу. Вивчають технічні вимоги до сучасної технічної якості кінокадру.

Мета курсу – оволодіння художніми та технічними прийомами, необхідними при створенні візуальної концепції фільму на основі творчого задуму.

Цілі курсу – вміння передавати драматургічний задум, трансформувати літературні образи сценарію у екранну форму.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації курсу «Операторська справа та основи монтажу» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми в сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва, або у процесі навчання, що передбачає застосування методів теорії та історії аудіовізуального мистецтва і виробництва, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК6. Здатність генерувати нові технологічні ідеї кінотелевиробництва.

ЗК8. Здатність працювати у різноманітних творчих колективах.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК13. Навички виконання завдання згідно класифікатора професій аудіовізуальної сфери.

ЗК15. Здатність до абстрактного мислення та аналізу.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК1. Високий рівень виконавської майстерності.

ФК6. Здатність здійснювати професійну діяльність із застосуванням сучасних досягнень теорії та методології аудіовізуального мистецтва та виробництва з урахуванням широкого спектру міждисциплінарних зв'язків.

ФК7. Здатність інтерпретувати художній образ аудіовізуальними засобами.

ФК12. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології кінознавчої, творчо-виробничої діяльності.

ФК17. Здатність до складання і реалізації планів складнопостановочних фільмів.

Навчальна дисципліна «Операторська справа та основи монтажу» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН1. Володіти методами та прийомами редакторсько-сценарної, режисерської, операторської, звукорежисерської, телеведучої творчо-виробничої діяльності при створенні (виробництві) аудіовізуальних творів.

ПРН2. Володіти методами та навичками роботи з монтажною технікою та програмним забезпеченням.

ПРН3. Володіти методами та навичками роботи зі знімальною та освітлювальною технікою та обладнанням.

ПРН5. Генерувати нові ідеї для втілення їх в аудіовізуальному творі.

ПРН7. Забезпечувати виразність при втіленні авторського задуму аудіовізуального твору.

ПРН8. Забезпечувати підготовчий, виробничий та пост-виробничий етапи створення (виробництва) аудіовізуальних творів різних видів, жанрів, стилів.

ПРН10. Оформлювати виробничу документацію (заявка, календарно-постановочний план, кошторис, авторські угоди тощо).

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

1. На понятійному рівні – основні категорії, поняття та їх застосування в творчому обговоренні художнього задуму.
2. Описувати: візуалізація художнього образу засобами композиції, кольору, ракурсу, освітлення, тощо.

Уміння:

1. Практичне використання теоретичних знань.
2. Здатність до динамічних та креативних змін в умовах творчого стресу.
3. Командна співпраця.

Навички:

1. Упорядковувати набуті знання під час виконання індивідуальних завдань.
2. Аргументовано та зрозуміло для команди пояснювати власний художній задум, засоби та ресурси, які необхідні для його втілення, доведення реалізації задуму до практичного фіналу.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
8	240	56	56	128	2	3	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Назви тем	Кількість годин							
		денна форма				Заочна форма			
		усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
1	Тема 1. Операторська майстерність — зміст курсу	12	4	4	4				
2	Тема 2. Екранне мислення.	13	2	2	9				
3	Тема 3. Композиція кадру.	21	6	6	9				
4	Тема 4. Статична і динамічна композиція кадру.	17	4	4	9				
5	Тема 5. Внутрікадровий монтаж	17	4	4	9				
6	Тема 6. Ритм	17	4	4	9				
7	Тема 7. Типи кіно- та відеокамер	9	4	4	5				
8	Тема 8. Типи об'єктивів.	10	4	4	6				
9	Тема 9. Види монтажу.	20	4	4	12				
10	Тема 10. Розкадровка	22	4	4	14				
11	Тема 11. Принципи операторських прийомів	22	4	4	14				
12	Тема 12. Монтажне мислення	26	6	6	14				
13	Тема 13. Операторське та монтажне рішення сцени	26	6	6	14				
	Всього	240	56	56	128				
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЕКЗАМЕН									

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Здобувачі отримують теми та питання курсу, рекомендації до літератури та інших джерел здобуття інформації. Практичні навички здобуваються за допомогою індивідуальних технічних засобів.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Операторська майстерність — зміст курсу 1. Історичний розвиток операторського мистецтва. 2. Найгучніші імена творців в галузі операторської справи. 3. Художній смак в операторській справі.	4	—
2	Тема 2. Екранне мислення. 1. Аналіз операторської та монтажною структури епізодів на прикладах класичного кіно. 2. Практичне операторське та монтажне рішення сценарного епізоду в умовах локації.	2	—
3	Тема 3. Композиція кадру. 1. Принципи композицій у живопису 2. Математичні принципи композиції 3. Художні принципи композиції	6	—
4	Тема 4. Статична і динамічна композиція кадру. 1. Види зйомки з руху. 2. Динамічне панорамування. 3. Ракурс. Художні завдання використання ракурсу. 4. Значення переднього плану для глибинної композиції.	4	—
5	Тема 5. Внутрікадровий монтаж 1. Принципи та завдання внутрікадрового монтажу 2. Аналіз класичних сцен, реалізованих за допомогою внутрікадрового монтажу. 3. Організація знімального майданчику для зйомки внутрікадровим монтажем. 4. Технічне забезпечення та умови.	4	—
6	Тема 6. Ритм 1. Аналіз структури епізодів на прикладах німого класичного кіно. 2. Аналіз принципів монтажного мислення на прикладах.	4	—
7	Тема 7. Типи кіно- та відеокамер 1. Сучасні можливості, та принципові різниці між побутовими та професійними камерами 2. Відеозйомка за допомогою смартфонів 3. Відеозйомка за допомогою фотокамер 4. Налаштування базових параметрів камери для зйомки в умовах інтер'єру та натури	4	—

8	Тема 8. Типи об'єктивів. 1. Ширококутний. Стандартний. Довгофокусний. 2. Зум (трансфокатор). 3. Макрозйомка. 4. Принципи застосування різних типів об'єктивів для досягнення певного художнього ефекту	4	—
9	Тема 9. Види монтажу. 1. Монтаж за крупністю. 2. Монтаж з орієнтації у просторі. 3. Монтаж за напрямом руху. 4. Монтаж за композицією (зміщення центру уваги). 5. Монтаж по світлу та кольору.	4	—
10	Тема 10. Розкадровка 1. Принципи фотофільму в розкадровці 2. Розкадровка малюнками та розкадровка в тексті 3. Принципи коміксів в розкадровці 4. Покадрове мислення	4	—
11	Тема 11. Принципи операторських прийомів 1. Традиції операторів-класиків 2. Еволюція операторської думки в історії кіно 3. Завдання та смисл кадру.	4	—
12	Тема 12. Монтажне мислення 1. Труднощі адаптації задуму в умовах реальної локації 2. Примусовість адаптації задуму через акторські знахідки 3. Мобільна розкадровка 4. Передбачуваність трансформацій задуму.	6	—
13	Тема 13. Операторське та монтажне рішення сцени 1. Взаємодії підходів в рішенні сцени 2. Художні переваги внутрікадрового монтажу і монтажною зйомки 3. Вплив технічних та організаційних умов на художнє рішення сцени.	6	—
	Всього	56	—

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи здобувачів щодо вивчення курсу «Операторська справа та основи монтажу» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у курсу тем.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Консультації з викладачем протягом семестру.
4. Самостійні практичні роботи зі зйомки та обговорення їх результатів з викладачем.

5. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
6. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та завдання до самостійної підготовки.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Операторська майстерність — зміст курсу 1. Читання теоретичної літератури 2. Перегляд кінокласики за рекомендаціями викладача	4	—
2	Тема 2. Екранне мислення. 1. Читання теоретичної літератури 2. Перегляд кінокласики за рекомендаціями викладача	9	—
3	Тема 3. Композиція кадру. 1. Читання теоретичної літератури 2. Перегляд кінокласики за рекомендаціями викладача	9	—
4	Тема 4. Статична і динамічна композиція кадру. 1. Зйомки етюдів — однокадрового, трьохкадрового, ракурсного	9	—
5	Тема 5. Внутрікадровий монтаж 1. Варіативний монтаж власного матеріалу.	9	—
6	Тема 6. Ритм 1. Зйомки етюдів з внутрікадровим монтажем. 2. Варіативний монтаж власного матеріалу.	9	—
7	Тема 7. Типи кіно- та відеокамер 1. Доклад-аналіз можливостей та налаштувань знімальної техніки для власних потреб.	5	—
8	Тема 8. Типи об'єктів. 1. Доклад-аналіз можливостей та налаштувань знімальної техніки для власних потреб. 2. Зйомки етюдів з різними типами об'єктів	6	—
9	Тема 9. Види монтажу. 1. Монтаж мінісюжетів з фрагментів за рекомендаціями викладача.	12	—
10	Тема 10. Розкадровка 1. Монтаж мінісюжетів з фрагментів за рекомендаціями викладача.	14	—
11	Тема 11. Принципи операторських прийомів 1. Доклад-аналіз класичного фільму за темами на вибір.	14	—

12	Тема 12. Монтажне мислення 1. Зйомка власного сюжету з використанням тематичних завдань 2. Монтажні варіації епізодів класичних фільмів.	14	–
13	Тема 13. Операторське та монтажне рішення сцени 1. Зйомки етюдів 2. Монтажні варіації власного матеріалу	14	–
	Всього	128	–

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з навчальної дисципліни, є сумою балів за виконання індивідуальних та колективних завдань та додаткові бали за активність під час обговорення поточних тем на заняттях. У разі не набрання достатньої кількості балів для отримання позитивної оцінки, здобувач має можливість доопрацювати попередні роботи, виконуючи роботу над помилками за вказівками викладача. Впродовж семестру здобувач за виконання індивідуальних завдань отримує до 50 балів, за активну роботу на заняттях – до 20 балів, за підсумковий модульний контроль – до 30 балів. Складання іспиту дає можливість отримати додатково до 60 балів.

Здобувачі не отримують меж у кількості виконаних самостійних робіт, але їх повинно бути не менш двох.

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)
--	---

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота здобувача)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів			100

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Здобувач не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E	Задовільно	
35-59 (3)	FX		
1-34 (2)	F	незадовільно	не зараховано

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Коппола Ф.Ф. Живе кіно і техніка його виробництва. Харків : Фабула, 2021 р. 208 с.
2. Едела М.Г. «Технологічні та творчі основи операторської майстерності» альбом-посібник до курсу лекцій за навчальною програмою: «Аудіо-відео технології для кіно-відео гуртків і дитячих телестудій». Запоріжжя, 2020 р. 69 с.
3. Брюховецька Л. Українська кінооператорська школа. Кінематографічні студії. Випуск 10. Київ : Редакція журналу «Кіно-Театр», 2020. 240 с.
4. Яськів О. Вечір з кіно II. Путівник по світу кіно. Львів : Фоліо, 2021. 588 с.
5. Яськів О. Вечір з кіно. Путівник по світу кіно. Львів : Фоліо, 2020. 524 с.
6. Росс Е. Кіношно. Графічна мандрівка. Київ : РМ, 2019. 200 с.
7. Драч І. Криниця для спраглих. Львів : Фоліо, 2018. 592 с.
8. Станіславська К.І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури : монографія. Київ : НАКККиМ, 2018. 352 с.

Додаткова:

2. Бурмака М. Технологія створення контактної телевізійної програми в контексті українського телебачення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08. Київ: Київський національний університет, 2003. 17 с.
3. Брюховецька Л.І. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Логос, 2011. 391 с.
4. Горпенко, В. Колорит в кіно – та телемистецтві / В. Горпенко; Київ : ДІТМ, 1998.
5. Горпенко, В. Комфортний монтаж / В. Горпенко : Київ : ДІТМ, 1998
6. Дмитровський З. Є. Особливості підготовки інформаційного телесюжету / З. Є. Дмитровський // Телерадіожурналістика : історія, теорія, практика, погляд у майбутнє : Зб. наук.-метод. пр. Львів, 1997. С. 92–97.
7. Канюка С., Ілляшенко М. Тележурналістика: документальний фільм. Київ, 1992.
8. Мащенко І. Міфи і реалії телерадіоефіру. Київ : Агентство ТРК, 2001. 288 с.
9. Мащенко І. Радіо і телебачення: від джерел – до космічних висот. Київ, Миколаїв : Тетра, 2003. 416 с.
10. Мащенко І. Телевізійні аномалії (мас-медійні історії в деталях). Київ: ЗАТ «Телерадіокур'єр», 2005. 216 с.
11. Мащенко І. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. Київ: Україна, 2005. 381 с.
12. Чміль Г. П. Екранна культура: плюральність проявів / Г. П. Чміль. Харків : Крук, 2003. 336 с.
13. Ширман Р.Н. Телевізійна режисура. Майстер клас Київ, 2004. 200с.
14. Ширман Р.Н. Алхимия режиссуры. Мастер класс. Київ, 2008. 448 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Одеської обласної організації НСФХУ. URL: <https://www.facebook.com/NSPAU> (дата звернення: 02.05.2020)
2. Офіційний сайт Одеського відділення Національної Співки кінематографістів України. URL: <http://nsku.od.ua/novosti/712-kira-muratova-kinokonkurs-2019.html> (дата звернення: 02.05.2020)
3. Офіційний сайт Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. URL: <https://www.nrada.gov.ua/> (дата звернення: 02.05.2020)
4. Офіційний сайт UA:Культура. URL: <https://culture.suspilne.media> (дата звернення: 02.05.2020)
5. Журнал «Кіно-театр». URL: <https://ktm.ukma.edu.ua/index.php/ktm> (дата звернення: 02.05.2020)
6. Брюховецька Л. Кіномистецтво. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. Київ : Логос, 2011. 391 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149237948.pdf> (дата звернення: 02.05.2020)